

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТИ СЪСТАВ

ДЕЛО ЯНКОВ с. БЪЛГАРИЯ (II)

(Иск № 70728/01)

СЪДЕБНО РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

7 февруари 2008 г.

Това решение ще стане окончателно при

ОКОНЧАТЕЛНО СЪДЕБНО РЕШЕНИЕ

07/05/2008 г.

условията, определени от член 44 § 2 на Конвенцията. То може да претърпи промени на формата.

По дело Янков с. България (II),

Европейският съд за правата на човека (пети състав), заседавайки в следния състав:

Пеер Лоренцен, *председател*,
Снежана Ботушарова,
Карел Юнгвиерт,
Райт Марусте,
Хавиер Борега Борега,
Ренате Жаегер,
Марк Вилиже, *съдии*

и Клаудия Вестердиек, *секционен съдебен секретар*,

След заседание, проведено при закрити врата на 15 януари 2008 година,

Произнася следното съдебно решение, взето на тази дата:

ПРОИЗВОДСТВО

1. В основата на този въпрос е жалба (№ 70728/01) срещу Република България, подадена от гражданина на тази държава, г-н Тодор Антимов Янков (по-долу: "жалбоподателят"), с която Съдът бе сезиран на 5 юни 2001 съгласно член 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (по-долу: "Конвенцията").

2. Жалбоподателят се представлява от адвокатите С. Н. Стефанова и Екимджиев, адвокати в Пловдив. Българското правителство (по-долу: "Правителството") се представлява от своя служител, госпожа М.Коцева от Министерство на правосъдието)

3. На 29 ноември 2005 година, Съдът взе решение да съобщи за иска на Правителството. Пзовавайки се на член 29 § 3 на Конвенцията, той реши да се произнесе едновременно относно допустимостта и по същество.

ПО СЪЩЕСТВО**I. ОБСТОЯТЕЛСТВА НА СЛУЧАЯ**

4. Жалбоподателят е роден през 1943 година и живее в Пловдив.

5. През деветдесетте години на XX век, жалбоподателят е бил член на ръководствата на няколко финансови институции. Начиная от 1996 година, прокуратурата е възбудила срещу него редица наказателни производства; срещу едно от тях (предварително производство

по 300/96), заинтересованото лице подаде пръв по ред иск (виж *Янков с. България*, по 39084/97, 11 декември 2003 г.).

1. Първо наказателно производство срещу жалбоподателя

6. През 1996 година, дело за фалит на банка А. е било заведено от нейните кредитори. По онова време, жалбоподателят е бил изпълнителен директор на банката. Скоро след това, Пловдивска окръжна прокуратура възбужда наказателни производства срещу някои отговорни лица от банката (наказателно производство по 468/1996).

7. На 7 април 1998 година, в рамките на въпросното наказателно производство, Пловдивска окръжна прокуратура обвинява жалбоподателя, че е нарушил професионалните си задължения като ръководител на банката - нарушение, предвидено от член 282 на Наказателния кодекс. Той бива задържан временно под стража.

8. Жалбоподателят е бил разпитван на 12 май, 18 септември и 7 октомври 1998 година.

9. На 18 ноември 1998 година, обвиненията срещу него са претърпели промяна.

10. На първи януари 1999 година, следователят е разпитал свидетели. Освен това, на 18 януари 1999 година е било постановено извършване на счетоводна експертиза.

11. На 10 март 1999 година, следователят предлага на прокуратурата делото да бъде изпратено на съда. С постановление от 19 април 1999 година, Пловдивска окръжна прокуратура връща делото за доразследване.

12. Жалбоподателят посочва, че между 23 март и първи декември 1999 година, следователят е разпитал редица свидетели. От друга страна, жалбоподателят е бил разпитван шест пъти между 18 ноември 1999 и 12 януари 2000 година. Очни ставки са били проведени на 10 януари 2000 година.

13. На 26 януари и 25 февруари 2000 година, жалбоподателят се е запознал с материалите по делото.

14. Обвинителният акт е бил съставен и делото е било изпратено за произнасяне на присъда на 17 октомври 2000 година.

15. Между 9 януари 2001 и 5 февруари 2002 година, Продвивски окръжен съд е провел пет съдебни заседания. Две от тези заседания са били отложени поради неявяване на вещите лица и на някои от свидетелите, друго заседание е било отложено, тъй като е било насрочено за неработен ден, а четвърто заседание е било отсрочено по причини, които не са съобщени.

16. На съдебното заседание, състояло се на 18 април 2002 година, окръжният съд връща делото на прокуратурата с констатацията, че в обвинителния акт не са описани достатъчно подробно обвиненията

срещу жалбоподателя. Прокуратурата оспорва това постановление на окръжния съд пред Пловдивски районен съд.

17. С постановление от 10 юни 2003 година, районният съд констатира, че постановлението на съда от по-ниска инстанция е влязло в сила и връща делото на прокуратурата.

18. На 26 юни 2003 година, пловдивският окръжен прокурор спира наказателното производство. Наистина, на 30 юни 2002 година, жалбоподателят е претърпял инсулт със сериозни последици за здравето му, направил невъзможно участието му в наказателното разследване.

19. Между 10 януари 2004 и 17 октомври 2005 година, на интервали от по няколко месеца, окръжната прокуратура постановява провеждане на няколко медицински експертизи на жалбоподателя с цел определяне на здравословното му състояние. Всеки път, заключенията на експертите са свидетелствали за това, че той не може да участва в следствието.

20. Съгласно последните получени сведения, на първи юни 2006 година следствието продължава да виси поради здравословното състояние на жалбоподателя.

2. Второ наказателно производство срещу жалбоподателя

21. На 22 юли 1996 година, Пловдивска районна прокуратура възбужда наказателно производство (наказателно дело по 926/96) за присвояване срещу жалбоподателя и три други лица.

22. На 26 юли 1996 година, жалбоподателят е обвинен за присвояване в съучастничество с другите трима обвиняеми, във вреда на трети лица, на средства, които е управлявал в качеството си на ръководител на инвестиционно дружество - нарушение, наказуемо по член 203 на Наказателния кодекс.

23. По време на производството, органите на досъдебното производство са разпитали редица свидетели. Били са извършени психиатрични експертизи на обвиняемите, както и счетоводна експертиза. Заинтересованото лице е било разпитано неколkokратно и са били проведени очни ставки между свидетелите..

24. Между 10 март и 10 юни 1997 година, производството е било спряно поради заболяване на един от обвиняемите.

25. На 3 септември 1997 година, следователят предлага на прокуратурата делото да бъде изпратено на съда. С постановление от първи октомври 1997 година, прокуратурата връща делото за доразследване.

26. На 13 януари 1998 година, следователят предлага отново обвиняемите да бъдат изправени пред съда. На 11 юни 1998 година, прокуратурата връща делото на следователя за доразследване.

27. На 5 април 2000 година, следователят предлага отново обвиняемите да бъдат изправени пред съда за осъждане.. Обвинителният акт е бил съставен и делото е било предадено на съда на 20 юни 2000 година.

28. С постановление от 17 юли 2000 година, съдията-докладчик връща делото на прокуратурата за ново доразследване.

29. След ново връщане на делото в съда, на 26 юли 2000 година, делото бива върнато за втори път на прокуратурата от Пловдивски районен съд. Съставен е бил нов обвинителен акт и обвиняемите са били отново изправени пред съда на 5 декември 2000 година.

30. Четири съдебни заседания в периода между 27 февруари и 17 септември 2001 година са били отсрочени поради отсъствие на някои свидетели, на адвокатите на другите обвиняеми или на тези на гражданските ищци.

31. На съдебното заседание от 14 ноември 2001 година, Пловдивски районен съд констатира наличие на редица процедурни пропуски, допуснати на етапа на досъдебното разследване от прокуратурата и постановява делото да бъде върнато на последната. Прокуратурата обжалва съдебното решение.

32. Постановлението на районния съд от 14 ноември 2001 година бива потвърдено на 10 юни 2002 година от Пловдивски апелативен съд. Прокуратурата обжалва пред върховния касационен съд.

33. На 11 юни 2003 година, върховният касационен съд констатира, че в съответствие с измененията, внесени междувременно в националното законодателство, решението на пловдивския апелационен съд е станало окончателно. Так, делото бива върнато на Пловдивска районна прокуратура.

34. С постановление от 30 октомври 2003 година, районният прокурор спира наказателното производство срещу жалбоподателя поради здравословното му състояние след инсульта, претърпян от последния малко преди.

35. Според последните сведения, получени от страните, на първи юни 2006 година, въпросното дело е продължавало да виси на етапа на досъдебното разследване и производството е оставало спряно поради здравословното състояние на жалбоподателя.

II. РЕЛЕВАНТНО НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И ПРАКТИКА

1. Наказателно-процесуален кодекс от 1974 година.

36. Член 239, алинея 1 на Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 година (по-долу: НКП) е задължавал компетентния прокурор да спре хода на наказателното производство ако обвиняемият не е можел да

участва в наказателното разследване поради тежко заболяване. Постановлението на прокурора е можело да бъде оспорвано от обвиняемия пред съдилищата от първа и втора инстанция (алинеи 7 и 8 на същия член).

37. Член 239а на НПК е бил приет на 30 май 2003 година. Той е предвиждал възможност за всеки обвиняем да поиска делото му да бъде върнато на съда в случай че разследването е продължило повече от две години, считано от момента на привличането му като обвиняем. Заинтересованото лице е трябвало да сезира компетентния съд, който, след предварителен преглед на досието, е имал възможност да го върне на прокуратурата или да закрие наказателното производство (алинея 2). В случай на връщане на делото на прокуратурата, последната е разполагала със срок от два месеца за съставяне на обвинителен акт и връщане на делото на съда (алинея 3); в противен случай, съдът е бил задължен да закрие наказателното производство срещу заинтересованото лице (алинея 4).

2. Отговорност на държавата за вреди, причинени на лица

38. Член 2, алинея 2 на закона за отговорността на държавата за вреди, причинени на лица, дава възможност на всяко заинтересовано лице при някои обстоятелства да подава иск за обезщетение за вреда, претърпяна от него в рамките на наказателно производство. Тази законодателна разпоредба не предвижда възможност за получаване на обезщетение при продължило прекалено дълго наказателно производство.

39. Според неизменната съдебна практика на националните правораздавателни органи и според член 8 на същия закон, последният е *lex specialis* и представлява изключение от прилагания общ режим на гражданска отговорност (виж, между другото, решение N° 2747 от 09.01.2006 г. по гр.д. N° 1258/2005 г., IV г.о. на ВКС).

3. Деликтна гражданска отговорност

40. Член 45 на закона за задълженията и договорите гласи, че всеки е длъжен да възстанови щетите, причинени от виновното му поведение.

СЪГЛАСНО ЗАКОНА

I. ОТНОСНО ТВЪРДЕНИЕТО ЗА НАРУШАВАНЕ НА ЧЛЕН 6 § 1 НА КОНВЕНЦИЯТА

41. Жалбоподателят твърди, че с продължителността на двете съдебни производства срещу него е бил нарушен принципът за "разумен срок", както предвижда член 6 § 1 на Конвенцията, който гласи следното:

"Всяко лице има право неговото дело да бъде разгледано (...) в разумен срок от (...) съд (...), който да вземе решение обосновано ли е наказателното обвинение срещу него. "

42. Правителството отхвърля тази теза.

A. Относно допустимостта

43. Съдът констатира, че това оплакване не е необосновано по очевиден начин по смисъла на член 35 § 3 на Конвенцията. Той отбелязва, от друга страна, че не открива друго основание за недопустимост.

Б. По същество.

44. Що се отнася до първото наказателно производство, периодът, който следва да се вземе предвид, започва да тече на 7 април 1998 година и все още не е завършил на първи юни 2006 година. На тази последна дата, делото продължава да виси на етап на досъдебно производство и е вече продължило осем години и два месеца. Що се отнася до продължителността на второто наказателно производство, периодът, който следва да се вземе предвид, започва да тече на 26 юли 1996 година и делото продължава да виси на етап на досъдебно производство на първи юни 2006 година. На тази последна дата, то е вече продължило повече от девет години и десет месеца.

45. Съдът припомня, че разумната продължителност на производството трябва да се преценява в зависимост от обстоятелствата на случая и с оглед на критериите, установени от съдебната практика на Съда, по-специално - сложността на делото, поведението на жалбоподателя и на компетентните органи (виж, наред с много други, *Пелисие и Саси с. Франция* [GC], по 25444/94, § 67, CEDH 1999-II)

46. Съдът признава, че наказателното производство, проведено срещу жалбоподателя и предполагаемите му съучастници, се отличава с известна степен на сложност, по-специално поради това, че в

разлежданите действия са замесени няколко лица, че е било необходимо да се разпитат редица свидетели и да се разпорежи извършване на редица експертизи. При все това, сложността на въпросните следствени действия не е достатъчна сама по себе си, за да бъдат обяснени закъсненията, натрупани в хода на двете наказателни производства.

47. Що се отнася до процедурното поведение на жалбоподателя, Съдът отбелязва, че то не е довело да закъснения в рамките на въпросните две наказателни производства. От друга страна, Съдът отбелязва, че за спирането на двете наказателни разследвания през юни и октомври 2003 година не може да се търси отговорност нито от жалбоподателя, нито от националните правораздавателни органи. Причина за това е било влошаването на здравословното състояние на жалбоподателя, което е било обективна пречка за провеждане на двете наказателни разследвания: в продължение на три години за първото разследване и на две години и осем месеца - за второто.

48. Съдът отбелязва, че за разлика от това, органите на наказателното преследване са причинили редица големи закъснения в рамките и на двете въпросни дела.

49. Така, първото дело е било връщано на два пъти, на 19 април 1999 година от прокурора на следователя за допълнително разследване (виж параграф 11 по-долу) и на 18 април 2002 година, от Пловдивски окръжен съд на прокуратурата, заради процедурни пропуски (виж точка 16 по-горе). Жалбата на прокуратурата срещу определението на окръжния съд е била в крайна сметка отхвърлена (вж. параграф 17 по-горе).

50. Що се отнася до хода на второто производство, Съдът отбелязва, че делото е било връщано пет пъти: три пъти - на следователя за допълнително разследване (вж. параграфи 25, 26 и 28 по-горе) и два пъти - от районния съд на прокурора за процедурни пропуски, допуснати от последния (виж параграфи 29 и 31 по-горе). Жалбата на прокуратурата срещу последното от тези връщания е била в крайна сметка отхвърлена от националните правораздавателни органи (виж параграфи 32 и 33 по-горе).

51. Съдът е вече отбелязвал по повод на предишни дела срещу България, че многократните и неоправдани връщания на делата на органите на следствието са причина за големи закъснения в хода на наказателните производства (*Василев с. България*, по 59913/00, § 93, 02 февруари 2006 г.; *Илиев с. България*, по 48870/99, § 58, 22 декември 2004 г.; *Китов с. България*, по 37104/97, § 73, 03 април 2003 г.; *Каров с. България*, по 45964/99, § 63, 16 ноември 2006). Такава е констатацията на Съда и по отношение на настоящото дело.

52. В заключение, след преглед на всички предоставени му доказателства, и независимо от забавянията, предизвикани от тежкото

здравословно състояние на жалбоподателя, Съдът счита, че в този случай продължителността на наказателното производство е прекомерна и не отговаря изискването за "разумен срок".

Следователно, бил е нарушен член 6 § 1.

II. ОТНОСНО ТВЪРДЕНИЕТО ЗА НАРУШАВАНЕ НА ЧЛЕН 13 НА КОНВЕНЦИЯТА

53. Жалбоподателят се оплаква от отсъствието в българското законодателство на ефективна възможност за подаване на жалба срещу продължителността на двете въпросни наказателни производства. Той се позовава на член 13 на Конвенцията, който гласи следното:

"Всяко лице, чиито права и свободи, признати в Конвенцията (...) са били нарушени, има право да се жалва ефективно пред съответната национална съдебна институция, дори ако нарушението е било извършено от лица, действащи при изпълнение на служебните им задължения. "

54. Правителството оспорва това твърдение като посочва, че жалбоподателят е имал три алтернативни средства за подаване на жалба, с помощта на които е можел отстрани забавянето на наказателното производство, а именно, в този случай: жалбата, предвидена в член 239, алинеи 7 и 8 на НПК, жалбата, предвидена в член 239а на НПК и жалбата за деликтна гражданска отговорност, предвидена в член 45 от Закона за задълженията и договорите.

55. Съдът отбелязва, че това оплакване е свързано с оплакването, разгледано по-горе и трябва следователно също да се приеме като допустимо.

56. Съдът припомня, че член 13 гарантира ефективно средство за защита пред националните правораздавателни органи, позволяващо да се подава оплакване срещу нарушение на задължението по член 6, § 1 делата да бъдат разглеждани в разумен срок (виж *Кудла с. Полша* [GC], по 30210/96, § 156, CEDH 2000-XI). В съответствие с неизменната практика на прилагането си, за да бъде ефективна, такава жалба трябва да позволи или да се постигне по-ранно вземане на решение от сезирания съд, или да осигури на подсъдните лица адекватна компенсация за вече допуснатите закъснения (виж, наред с други *Граната с. Франция* (по 2), по 51434/99, § 36, 15 юли 2003).

57. Що се отнася до жалбата, предвидена в член 239 от ГПК, позволяваща на заинтересованото лице да оспорва постановленията на прокурора, с които са били спрени двете досъдебни производства, Съдът отбелязва, че въпросните постановления са съответно от 26 юни 2003 и 30 октомври 2003 година. До тези две последни дати, двете наказателни производства са били вече продължили повече от пет години първото и повече от седем години - второто и то, поради редица препращания на делото заради процедурни пропуски или за по-

нататъшно разследване (вж. точка 48 по-горе). Следователно, с подаването на жалба срещу постановленията за спиране на наказателното производство не е можело да се преодолеят вече натрупаните преди 2003 година закъснения в двете производства. Същото се отнася и за жалбата, предвидена в член 239а на НПК, по-специално, поради факта, че тази разпоредба е била приета на 30 май 2003 година.

58. Що се отнася до жалбите за обезщетение, предвидени от националното законодателство, Съдът отбелязва, че член 2, алинея 2 на закона за отговорността на държавата за вреди, нанесени на граждани не е предвиждал обезщетение в случай на прекалено голяма продължителност на наказателното производство (виж параграф 38, по-горе).

59. Що се отнася до възможността на жалбоподателя да привлече под отговорност на държавата в рамките на общата деликтна гражданска отговорност (по член 45 от Закона за задълженията и договорите), Правителството не представи никакво доказателство, позволяващо да се заключи, че е установена неизменна съдебна практика на националните правораздавателни органи по предоставяне на обезщетение за вреди, причинени поради прекомерната продължителност на наказателното производство.

60. Съответно, Съдът счита, че в този случай е имало нарушение на член 13 от Конвенцията поради липсата на възможност, предвидена в националното законодателство, да се подава жалба, която би позволила на заявителя делото му да бъде разгледано в разумен срок, по смисъла на член 6, § 1 от Конвенцията.

III. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛЕН 41 НА КОНВЕНЦИЯТА

61. Съгласно член 41 от Конвенцията,

"Ако съдът установи нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично преодоляване на последиците от това нарушение, Съдът предоставя на ощетената страна, ако е необходимо, справедливо обезщетение. "

A. Щета

62. Жалбоподателят претендира да получи 24 000 евро обезщетение за моралната щета, която твърди, че е понесъл.

63. Правителството не е взело отношение по този въпрос.

64. Съдът е на мнение, че жалбоподателят е претърпял несъмнена морална щета. Вземайки справедливо решение, той му присъжда за нея обезщетение от 3 500 евро.

В. Съдебни разноски

65. Жалбоподателят претендира също да получи 3 500 евро за покриване на разноските му за адвокат и 60 евро за пощенски разноски.

66. Правителството не е взело отношение по този въпрос.

67. В съответствие с възприетата от Съда практика, жалбоподателят може да получи възстановяване на направените съдебни разноски само дотолкова, доколкото се установи реалният им размер, необходимостта им и разумността на техния размер. Ето защо, с оглед на фактите, с които разполага и горепосочените критерии, Съдът счита за разумно да бъде изплатена сума от 700 евро за всички разходи и я присъжда на жалбоподателя.

С. Лихва за закъснение

68. Съдът счита, че е уместно да се вземе за основа на лихвата за закъснение лихвеният процент по пределното кредитно улеснение на Европейската централна банка плюс три процентни пункта.

ИЗХОЖДАЙКИ ОТ ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Обявява* с единодушие иска за допустим.
2. *Постановява*, че е било допуснато нарушение на член 6 § 1 на Конвенцията;
3. *Постановява* с единодушие, че е било допуснато нарушение на член 13 на Конвенцията;
4. *Постановява* с единодушие:
 - а) че държавата-ответник трябва да изплати на жалбоподателя в срок от три месеца, считано от деня, в който решението влезе в сила в съответствие с член 44 § 2 на Конвенцията, следните суми в български лева по валутния курс в сила към датата на плащането:
 - i. 3 500 EUR (три хиляди и петстотин евро) за понесената морална щета;
 - ii. 700 EUR (седемстотин евро) за покриване на съдебни разноски;
 - iii. всяка сума, която може да бъде дължима като данък;

b) че, считано от датата на изтичане на гореспоменатия срок и до изплащането им, тези суми ще бъдат увеличени с проста лихва при процент, равен на този на пределното кредитно улеснение на Европейската централна банка плюс три процентни пункта;

5. *Отхвърля* с единодушие искането за справедливо удовлетворение,
що се отнася до останалото.

Изготвено на френски език и известно писмено на 7 февруари 2008 година, в приложение на член 77 § 2 и 3 от регламента.

Клаудия Вестердик
Съдебен секретар

Пеер Лоренцен
Председател